

Kulturmiljöavdelningen

2007-03-19

Dnr: 312-400-2007

Ert datum: 2007-01-17

Er ref: 433-64792-06

Länsstyrelsen i Skåne län
Miljöavdelningen
Kulturmiljösektionen
205 15 MALMÖ

Angående dokumentation vid rivning av Maglarps nya kyrka, Trelleborgs kommun

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet (RAÄ) konstaterar att länsstyrelsen enligt lag (1988:950) om kulturminnen m.m. (kulturminneslagen) 4 kap. 3 § får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Enligt RAÄ:s mening finns i detta ärende några grundläggande förhållanden som bör påverka skälighetsbedömningarna och kraven på dokumentation:

- Maglarps nya kyrka har höga kulturhistoriska värden, som redovisats i RAÄ:s tidigare yttranden i ärendet
- ändringen (dvs. i detta fall rivningen) innebär att dessa värden oåterkalleligen går förlorade
- kyrkan uppfördes för hundra år sedan, vilket innebär att det till skillnad från många äldre byggnader finns ett arkivmaterial bl.a. i form av ritningar

Länsstyrelsen bör enligt RAÄ ställa krav på att befintligt arkivmaterial innan rivningen påbörjas sammanställs och beskrivs, särskilt avseende brister i tidigare dokumentation. De av länsstyrelsen formulerade målsättningarna för dokumentationen bör utgå från kyrkans kulturhistoriska värden. Utifrån dessa målsättningar bör länsstyrelsen ställa krav på ett preciserat underlag som beskriver etapperna för dokumentationsinsatserna samt vilka metoder man avser använda för att uppnå avsett resultat.

Det är enligt RAÄ skäligt att de av församlingen bekostade insatserna tar fasta på en dokumentation av den fysiska kyrkomiljön samt kyrkobyggnaden med dess fasta inredning och lösa inventarier, d.v.s. de kulturhistoriska värden som väsentligt påverkas eller går förlorade genom rivningen. RAÄ vill även framhålla att andra

Kulturmiljöavdelningen

2007-03-19

Dnr: 312-400-2007

insatser kan komma i fråga, t.ex. beställda/genomförda av länsstyrelsen i samverkan med annan institution, i avsikt nå mer generell kunskap om tidens byggande till gagn för framtida kulturmiljövård. Sådana fördjupade insatser skulle således gå utöver de krav och villkor som församlingen har att efterleva. För att säkerställa att sådana initiativ kan komma till stånd anser RAÄ att villkor skall ställas om att länsstyrelsen, eventuellt i samverkan med andra parter, skall beredas tillfälle och tillträde för dokumentationsinsatser. Rivningsplanen skall också medge att sådana initiativ kan genomföras.

Ärendet

Hammarlövs kyrkliga samfällighet inkom den 27 november 1996 till länsstyrelsen i Malmöhus län med ansökan om rivning av Maglarps nya kyrka. Länsstyrelsen avslag samfällighetens ansökan. Samfälligheten överklagade beslutet såväl i länsrätt som kammarrätt. Båda instanserna avslag begäran om rivning.

Regeringsrätten är landets högsta allmänna förvaltningsdomstol. För att regeringsrätten skall pröva ett överklagande av ett kammarrättsbeslut krävs prövningstillstånd. För att sådant skall ges krävs att det är av betydelse för rättstillämpningen att frågan prövas eller att det föreligger synnerliga skäl. Hammarlövs församling bildades 2002 genom sammanslagning av sju landsbygdsförsamlingar, däribland Maglarp. I överklagan till regeringsrätten yrkade Hammarlövs församling i första hand tillstånd till rivning av Maglarps nya kyrka, i andra hand till rivning av delar av kyrkan. Regeringsrättens dom meddelades den 10 juni 2005. I domen biföll regeringsrätten församlingens överklagande och beviljade med upphävande av underinstansernas avgöranden tillstånd till rivning av Maglarps nya kyrka samt visade målet åter till länsstyrelsen i Skåne län för ny behandling. En ledamot anmälde skiljaktig mening.

RAÄ har lämnat remissyttranden inför länsstyrelsens och regeringsrättens beslut (till länsstyrelsen den 12 januari 1999, till regeringsrätten 25 februari 2003).

I regeringsrättens domslut hänvisas till de kulturhistoriska värden som lyfts fram i RAÄ:s yttranden. Även med beaktande av de kulturhistoriska värdena föreligger dock enligt regeringsrätten sådana särskilda skäl att tillstånd till rivning av Maglarps nya kyrka bör ges. Bland skälen nämns att kyrkan är övertalig ur kyrklig synpunkt och att någon alternativ användning inte synes stå till buds, dessutom betonas församlingens svårigheter att bekosta en omfattande och kostsam restaurering samt att den har underhållsansvar för ytterligare sju kyrkor.

Enligt kulturminneslagen 4 kap. 3 § får länsstyrelsen ställa villkor som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen, avseende hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs. Eftersom praxis saknas i denna typ av

Kulturmiljöavdelningen

2007-03-19

Dnr: 312-400-2007

ärende önskar nu länsstyrelsen i Skåne län, inför beslutet om tillstånd till rivning, RAÄ:s synpunkter på hur långtgående krav på dokumentation som är rimliga. Remissen har bilagts en skrivelse från Hammarlövs församling ställd till länsstyrelsen i Skåne län och daterad 6 december 2006. Skrivelsen innehåller bl.a. en preliminär plan för rivning och dokumentation av Maglarps nya kyrka, utarbetad av Ponnert Arkitekter AB.

Bakgrund

Maglarps nya kyrka byggdes under åren 1907-08 ett stycke utanför den gamla kyrkbyn och med ett väl exponerat läge mot kusten. Maglarps gamla medeltidskyrka revs inte, som i de flesta andra församlingar som byggde nytt under denna tid. Merparten av inventarierna fick också vara kvar. Under 1960-talet aktualiserades frågan om en restaurering av den gamla kyrkan, vilket också skedde och 1971 kunde den åter tas i bruk. Eftersom inga större arbeten gjorts på Maglarps nya kyrka sedan byggnadstiden, var denna då i behov av underhållsåtgärder. Sista gudstjänsten i den nya kyrkan hölls år 1976. Sedan dess har den stått stängd.

Inom församlingen har länge funnits delade meningar om vad som skulle göras med den nya kyrkan (se Henrik Widmark: *Femton kyrkor i Skåne. En modell för kulturhistorisk värdering av kyrkobyggnader*, utarbetad på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne 2000). En undersökning av församlingsbornas synpunkter företogs 1993. Resultatet visade att man ville bevara kyrkan, även om man ansåg den vara överflödigt för församlingsverksamheten. Kyrkostämman fattade därefter beslut om att kyrkan skulle renoveras. Länsarbetsnämnden var beredd att stå för arbetet om församlingen stod för materialkostnaderna. Någon restaurering kom dock inte till stånd och 1996 beslutade således kyrkofullmäktige i Hammarlövs kyrkliga samfällighet att söka rivningstillstånd för Maglarps nya kyrka.

Rivning av kyrkor och kulturminneslagen

Rivning av kyrkor är i ett historiskt perspektiv inget ovanligt. Perioder av kyrklig expansion och församlingsnybildningar har alternerat med regleringar och kyrkliga nedläggelser. Reformationen innebar att många av de gamla medeltida stadskyrkorna revs. Under den långa tidsperiod som kyrkobyggandet kan följas i vårt land är det vanligt att man rivit den gamla församlingskyrkan, till förmån för ett nybygge på samma eller en närbelägen plats. Under 1800-talet skedde i de kyrktäta delarna av landet en omfattande församlingsreglering, som bl.a. tog sig uttryck i att två eller flera församlingar valde att bygga ny gemensam kyrka, medan de gamla kyrkorna lämnades öde eller revs. Många märkliga medeltidskyrkor gick förlorade ännu i slutet av 1800-talet. Dokumentationen vid rivningarna var vanligtvis obefintlig eller bristfällig.

Kulturmiljöavdelningen

2007-03-19

Dnr: 312-400-2007

Under 1900-talet har medvetenheten om de kyrkliga kulturvärdena vuxit, vilket tagit sig uttryck bl.a. i en starkare skyddslagstiftning och i ökade krav på dokumentation vid olika typer av ändringar. Under det tidiga 1900-talet uppmärksammades främst de gamla medeltidsminnena, men intresset och förståelsen har allteftersom blivit större även för de värden som förknippas senare byggnadsperioder, t.ex. 1800-talets nygotiska kyrkor.

Nuvarande kulturminneslag trädde i kraft 1989. Kulturminneslagens 4 kap. ägnas i sin helhet de kyrkliga kulturminnena. Enligt denna lag skall de kyrkor som tillhörde statskyrkan fram till relationsändringen vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas och deras utseende och karaktär inte förvanskas. För kyrkor äldre än 1940 gäller tillståndsplikt för alla väsentliga ändringar, d.v.s. ansökan om tillstånd ska inlämnas till länsstyrelsen. Kulturminneslagen är ett uttryck för samhällets uppfattning att samtliga kyrkor utgör ett kulturarv att vårda och lämna vidare till kommande generationer. Alla kyrkor sammantagna bildar ett heltäckande historiskt arkiv där varje enhet bidrar till att spegla liv och samhälle, tro och kyrklig sed genom tiderna i bygden, regionen och landet. Kyrkorna som byggnadsverk speglar också på ett unikt sätt byggnadsteknikens och den arkitektoniska gestaltningens förändring under nära tusen år.

Kulturminneslagens 4 kap. förblev då det gäller tillståndsprövningen oförändrad vid relationsändringen mellan staten och Svenska kyrkan. I samband med relationsändringen träffades en överenskommelse mellan parterna. Enligt denna skall Svenska kyrkan svara för att ha tillgång till erforderlig kompetens då det gäller förvaltningen av de kyrkliga kulturminnena. Av överenskommelsen, liksom av ett tillägg till kulturminneslagen, framgår att Svenska kyrkan har rätt till viss ersättning av staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena, den s.k. kyrkoantikvariska ersättningen. En högt prioriterad insats för stöd av kyrkoantikvarisk ersättning har under en följd av år varit församlingarnas/samfälligheternas arbete med vård- och underhållsplaner för kyrkorna. Rätt använda kan dessa dokument ligga till grund för en långsiktigt hållbar förvaltning av de kyrkliga kulturminnena.

Regeringsrätten har i sin dom vägt in såväl kulturminneslagens krav på vård och underhåll, kyrkans kulturhistoriska värden som möjligheten att söka kyrkoantikvarisk ersättning, men gör ändå bedömningen att det finns sådana särskilda skäl att tillstånd till rivning bör ges.

Kulturminneslagen, liksom den därefter tillkomna kyrkoantikvariska ersättningen, syftar alltså till långsiktigt bevarande och en hållbar förvaltning med kulturhistoriska hänsyn. Beslut om rivning av kyrkor enligt nuvarande kulturminneslag har endast rört enklare kapell eller svårt brandskadade kyrkor. Någon praxis för rivning av en förhållandevis intakt monumental församlingskyrka med höga kulturhistoriska värden, och vilka villkor för dokumentation som då bör ställas, finns således inte.

Kulturmiljöavdelningen

2007-03-19

Dnr: 312-400-2007

Kyrkans kulturhistoriska värden

I yttrandena till länsstyrelsen och regeringsrätten har RAÄ tydliggjort de kulturhistoriska värden som kännetecknar Maglarps nya kyrka. Det sammanlagda byggnadsbestånd som omfattas av kulturminneslagens 4 kap. bär på *generella värden*, varav varje enskild kyrka har en del, t.ex. som spegel av socknens, regionens och landets historia (se ovan). Till varje kyrka kan också knytas *individuella värden*, specifika i det enskilda fallet.

Maglarps kyrka uppfördes efter ritningar utförda år 1903 av arkitekten Harald Boklund, Malmö. Han hade tidigare under kompanjonskap med August Lindvall ritat två nya kyrkor i Skåne. Kyrkan i Maglarp står Boklund ensam för. Maglarps nya kyrka karakteriseras vanligen som sent nygotisk, och har en rad drag typiska för denna stil: rött fasadtegel, hög spira, höga gavlar, strävpelare, rosönster m.m. Men samtidigt finner man många drag, som avviker från det nygotiska schemat i såväl ornamentik som proportioner.

Maglarps nya kyrka är enligt RAÄ *en god representant för stilskiftet mellan sen nygotik, jugend och nationalromantik* och har få paralleller inom kyrkoarkitekturen. I skrivelse till RAÄ framför konstvetaren och antikvarien Henrik Ranby att "... någon kyrkobyggnad som kan uttrycka detta arkitektoniska stilsifte tydligare än Maglarps nya kyrka, och som dessutom är helt oförändrad, torde knappast finnas inom Lunds stift".

Maglarps nya kyrka byggdes i den skånska nygotikens slutskede. Under den senare hälften av 1800-talet byggdes ett stort antal kyrkor i Skåne. Kulmen uppnåddes under 1860-talet, då närmare 40 kyrkor uppfördes. Därefter sjönk antalet decennium för decennium. Mellan 1900 och 1910 byggdes 11 nya kyrkor, varav endast Södra Åsum, av Harald Boklund och August Lindvall, har så tydliga drag av stilsifte som Maglarp. Även i ett riksperspektiv utmärker sig kyrkan genom *sin originella och genomarbetade utformning*. Bland det trettiotal kyrkor som byggdes under decenniet i landets landsbygdsocknar utanför Skåne är endast ett fåtal arkitekturritade och lika omsorgsfullt och påkostat utförda.

Utifrån kyrkans egenskaper lyfts sammanfattningsvis några grundmotiv fram i RAÄ:s yttranden som sätter in de individuella värdena i ett större sammanhang. Enligt dessa har Maglarp ett *samhälls- och kyrkohistoriskt dokumentvärde* som vittnesbörd om förändringar inom samhället och statskyrkan kring sekelskiftet 1900 och dess verkningar inom en skånsk socken; ett *upplevelsevärde* dels som markant landmärke i bygden, dels som en väl sammanhållen närmiljö med vaktmästarbostad och en i bruk varande välvårdad kyrkogård; ett *arkitekturhistoriskt värde* som ett representativt exempel på en framstående, i Skåne verksam, arkitekts verk och ett originellt prov på övergångsstilen mellan nygotik och nationalromantik och jugend; ett *arkitektoniskt*

YTTRANDE

6 (12)

Kulturmiljöavdelningen

2007-03-19

Dnr: 312-400-2007

värde genom konstnärligt kvalificerad och självständig komposition av exteriör och interiör till ett harmoniskt helt, utfört med hög byggnadsteknisk och hantverksmässig kvalitet; ett värde som en av få kyrkor från perioden som inte förändrats sedan tillkomsttiden och därmed ger ett autentiskt intryck av arkitektens och församlingens ursprungliga intentioner.

Kulturmiljöavdelningen

2007-03-19

Dnr: 312-400-2007

RAÄ:s bedömning

Viktiga utgångspunkter för dokumentationsinsatserna

När länsstyrelsen nu ska fatta beslut om tillstånd till rivning av Maglarps nya kyrka får den enligt kulturminneslagen ställa sådana villkor för tillståndet som är skäliga med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Enligt RAÄ:s mening finns i detta ärende några grundläggande förhållanden som bör påverka skälighetsbedömningarna:

- Maglarps nya kyrka har höga kulturhistoriska värden
- rivningen innebär att kulturhistoriska värden oåterkalleligen går förlorade
- kyrkan uppfördes för hundra år sedan, vilket innebär att det finns ett arkivmaterial i form av bl.a. ritningar. Förutsättningarna för att dokumentera en kyrkobyggnad från denna tid är i flera avseenden annorlunda än då det gäller t.ex. en medeltida kyrka, där byggnaden i sig utgör den enda källan.

För att dokumentationsinsatserna skall bli ändamålsenliga är det enligt RAÄ nödvändigt att utgå från preciserade målsättningar och frågeställningar. RAÄ vill särskilt uppmärksamma följande värden och egenskaper som viktiga utgångspunkter för dokumentation i samband med rivningen av Maglarps nya kyrka:

- kyrkans samhälls- och kyrkohistoriska dokumentvärde

I och med att Maglarps nya kyrka rivs går en pusselbit i ett i dag avläsbart bebyggelse- och kyrkohistoriskt mönster förlorat. Även i nutid står kyrkan i relation till samhälls- och kyrkohistoriska förändringar. En förståelse av Maglarps nya kyrka i regionen och lokalsamhället kan inte enbart utgå från en undersökning av byggnaden i sig. En dokumentation av attityder och förhållningssätt hos församlingsborna, när kyrkan nu rivs, ger möjligheter att följa en händelse av lokal och regional betydelse. En sådan undersökning kan också bidra till generell kunskap om betydelsen av det kyrkliga kulturarvet i dag.

- upplevelsevärdet av platsen och rummet

En del av dokumentationen bör enligt RAÄ ta fasta på de miljöskapande värden som kan knytas till kyrkplatsen och kyrkorummet. Upplevelsen av Maglarps nya kyrka präglas enligt RAÄ:s yttranden bl.a. av byggnaden som markant landmärke i bygden och som en väl sammanhållen miljö med vaktmästarbostad och en i bruk varande

Kulturmiljöavdelningen

2007-03-19

Dnr: 312-400-2007

välvärdad kyrkogård. Interiören med sin fasta inredning är välbevarad och ger, trots det förfallna skicket, fortfarande en autentisk uppfattning om det ursprungliga kyrkorummet. Kyrkomiljöns och kyrkorummets miljömässiga kvaliteter kan till stor del dokumenteras med konventionell fotografering. RAÄ vill dock även framhålla de möjligheter till 3D-visualiseringar som finns genom fotogrammetrisk teknik och digital efterbearbetning.

- det arkitekturhistoriska och arkitektoniska värdet

Det arkitekturhistoriska värdet är i RAÄ:s yttranden förknippat med kyrkan som representant för en i Skåne verksam arkitekts verk och ett originellt prov på övergångsstilen mellan nygotik, jugend och nationalromantik. De arkitektoniska kvaliteterna består främst i byggnadens konstnärligt kvalificerade och självständigt komponerade exteriör och interiör till ett harmoniskt helt, utfört med hög byggnadsteknisk och hantverksmässig kvalitet.

Dokumentationen av en byggnad från historisk tid bör naturligtvis innefatta en noggrann sammanställning och genomgång av befintligt arkivmaterial, i form av bl.a. ritningsmaterial samt samtida och senare tillkommen fotodokumentation. I de fall detta underlag inte ger en adekvat uppfattning om byggnadens nutida utseende, t.ex. då det gäller planer, sektioner och fasader, bör särskilda insatser göras för att komplettera materialet.

En viktig utgångspunkt för insatserna bör således vara tillgången till det historiska källmaterialet. Vad finns dokumenterat i arkivhandlingarna och hur kan en undersökning av byggnaden i sig ge annan/kompletterande information? För att fånga byggnadens allmänna stiluttryck är plan-, sektions- och fasadritningarna en viktig källa, kompletterade med fotografier av exteriör och interiör samt detaljbilder av viktigare byggnadsdelar, utsmyckning, fast inredning och lösa inventarier. Då det gäller byggnadens arkitektoniska egenskaper i form av bl.a. konstruktioner och hantverksteknik kommer sannolikt under själva rivningsprocessen att blottläggas delar som ger ny information. Även om det sena 1800-talet innebar att nya industriellt tillverkade byggnadsmaterial som maskinslaget tegel och gjutjärn fick sitt definitiva genombrott, levde äldre byggnadstraditioner kvar t.ex. i tidens timmerkonstruktioner. Rivningen av Maglarps nya kyrka ger unika möjligheter att iaktta tidens byggnadsteknik och hantverk. I en förlängning kan sådan dokumentation få betydelse för vår förståelse och kunskap att förvalta de kyrkobyggnader från denna tid som alljämt finns kvar.

Skäliga dokumentationsvillkor för tillståndet till rivning

Det är enligt RAÄ skäligt att de av församlingen bekostade insatserna tar fasta på en dokumentation av den fysiska kyrkomiljön och kyrkobyggnaden med dess fasta

Kulturmiljöavdelningen

2007-03-19

Dnr: 312-400-2007

inredning och inventarier, d.v.s. de kulturhistoriska värden som väsentligt påverkas eller går förlorade genom rivningen. Följande villkor för tillståndet till rivning är enligt RAÄ skäliga med hänsyn till förhållandena i detta specifika fall:

- målsättningarna för dokumentationsinsatserna skall utgå ifrån kyrkans kulturhistoriska värden
- innan rivningen påbörjas skall befintligt arkivmaterial förtecknas och beskrivas. Särskilt skall brister i tidigare dokumentation noteras
- ett underlag skall tillställas länsstyrelsen inför beslutet om rivningstillstånd. Av detta skall framgå vilka dokumentationsmetoder man avser använda för att uppnå avsedda resultat, etapperna för dess genomförande samt en kostnadsberäkning
- rivningen skall ske under antikvarisk kontroll, genom en av länsstyrelsen godkänd kontrollant
- den antikvariske kontrollanten skall ha dokumenterad god kunskap om kyrkobyggnader från tiden omkring 1900
- den antikvariske kontrollanten skall även svara för att ha tillgång till antikvarisk kunskap då det gäller kyrklig inredning och inventarier från byggnadstiden
- i god tid innan rivningsarbetena påbörjas skall länsstyrelsen och den antikvariske kontrollanten underrättas. Kallelse skall också utgå till byggmöten
- den antikvariske kontrollanten ska följa rivningsarbetet och tillse att kulturhistoriskt intressanta byggnadsdelar och detaljer, t.ex. konstruktioner som blottas under rivningens gång, uppmärksammas och dokumenteras
- den fasta inredning som demonteras vid rivningen och bedöms ha ett kulturhistoriskt värde, skall upptas i inventarieförteckningen. Enligt kulturminneslagen 4 kap. § 9 krävs tillstånd av länsstyrelsen för att avyttra ett i inventarieförteckningen upptaget föremål, liksom att flytta det från den plats det sedan gammalt hör hemma. En omsorgsfull förteckning och dokumentation av det totala beståndet kommer att underlätta länsstyrelsens beslut om vad som eventuellt kan avyttras och vad som fortsatt skall bevaras i församlingens vård
- rapport över utförda åtgärder och dokumentation skall efter slutfört arbete insändas till RAÄ m.fl.
- material som i analog eller digital form tillställs de offentliga arkiven skall uppfylla gällande bestämmelser för arkivbeständighet

YTTRANDE

10 (12)

Kulturmiljöavdelningen

2007-03-19

Dnr: 312-400-2007

- länsstyrelsen och/eller länsstyrelsen i samverkan med andra parter skall beredas tillfälle och tillträde för dokumentationsinsatser. Rivningsplanen skall också medge att sådana initiativ kan genomföras

Kulturmiljöavdelningen

2007-03-19

Dnr: 312-400-2007

Några synpunkter på församlingens preliminära förslag

RAÄ har med ovanstående resonemang velat poängtera att det är viktigt att dokumentationsinsatserna sker med utgångspunkt från kyrkans kulturhistoriska värden och med metoder som uppfyller målsättningarna för dessa. Några konkreta synpunkter på den preliminära rivnings- och dokumentationsplan som bilagts remissen kan förtydliga RAÄ:s hållning.

RAÄ kan konstatera att planerna i vissa avseenden har ambitioner som ligger väl i linje med de synpunkter som framförts i detta yttrande. Bl.a. föreslås en inledande arkivgenomgång, varefter behoven av kompletterande uppmätningar preciseras. Rivningsarbetet planeras ske i etapper som möjliggör kontinuerliga dokumentationsinsatser.

Avsaknaden av uttalade målsättningar för dokumentationen innebär emellertid enligt RAÄ att viktiga insatser saknas medan andra framstår som mindre ändamålsenliga. Inga ambitioner finns då det gäller dokumentationen av de miljöskapande värden som kan knytas till kyrkplatsen och kyrkorummet. Planen omfattar däremot analyser av mur-, fog- och putsbruk på olika ställen i byggnaden samt grävning av enstaka provgropar i kyrkobyggnaden. För att sådana mer detaljerade byggnadsarkeologiska undersökningar skall vara försvarbara bör de utgå från i förväg formulerade frågeställningar.

Inventarier och inredning bör enligt RAÄ, och av skäl som nämnts ovan, utgöra en viktigare del av dokumentationsarbetet än vad som antyds i förslaget.

Övriga synpunkter

Den av församlingen bekostade dokumentationen, som enligt RAÄ alltså bör utgå ifrån kyrkans fysiska värden, kan i flera avseenden kompletteras med andra insatser, inriktade på immateriella värden eller på att nå generell kunskap för kulturmiljövården. Sådana fördjupade insatser, t.ex. beställda av länsstyrelsen och/eller utförda av annan samarbetspartner, skulle således gå utöver de villkor som församlingen har att efterleva. RAÄ vill med den sista villkorsatsen ovan säkerställa att sådana initiativ kan komma till stånd. Som framgår av länsstyrelsens remiss avser Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne genomföra en etnologisk studie kring rivningen av Maglarps nya kyrka, ett initiativ som RAÄ välkomnar. Genom en sådan studie skulle det vara möjligt att spegla rivningsprocessen utifrån församlingsbornas perspektiv. En annan möjlighet som RAÄ vill framhålla är en fördjupad undersökning av konstruktioner och hantverksteknik, t.ex. i samverkan med universitet och högskola. Sådan kunskapsuppbyggnad skulle i en förlängning vara till gagn för framtida kulturmiljövård.

YTTRANDE

12 (12)

Kulturmiljöavdelningen

2007-03-19

Dnr: 312-400-2007

RAÄ vill slutligen kort kommentera ytterligare en viktig fråga, nämligen vad som skall lämnas kvar på platsen för den rivna kyrkan. I efterhand kan vi konstatera att det har funnit ett behov av att på något sätt markera de kyrkplatser som övergivits under olika skeden i vår historia, antingen genom ett enkelt träkors, en minnessten eller genom att i senare tid framgrävda murar konserverats. På många av landets övergivna kyrkplatser står dessutom en klockstapel som kallar samman till friluftsgudstjänster. Enligt RAÄ är det viktigt att utformningen av kyrkplatsen är förankrat bland dem i församlingen och bygden som har minnen av kyrkan, vidare att en lösning eftersträvas som är tilltalande i samklang med den alltjämt i bruk varande kyrkogården. Det som lämnas kvar ovan och under jord bör rimligen betraktas som fast fornlämning. Vid länsstyrelsens beslut om utformningen av kyrkplatsen/kyrkoruinen bör också de framtida underhållskostnaderna vägas in.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschefen Birgitta Johansen efter föredragning av antikvarien Markus Dahlberg. Även enhetschefen Margareta Gavatin och 1:e antikvarien Ingrid Schwanborg har varit med om den slutliga handläggningen.

Birgitta Johansen

Markus Dahlberg